

hias · avisa

sammen om et bedre miljø

Gir gass på rest- prompen din

side 2 og 3

Hias er splittet i to
se leder side 2

Vend og se baksiden!

Todelt infoblad fra Sirkula og Hias

LEDER

Hias tilbake til vann og avløp

Morten Finborud, administrerende direktør

Den 17. mars 2016 vedtok eierkommunene å skille ut avfallsdelen av Hias IKS i et nytt selskap, som fikk navnet Sirkula IKS. Samme dag ble det valgt styre og ansatt daglig leder i det nye selskapet.

Hias IKS ble etablert i 1974 i tilknytning Mjøsaksjonen. Da ble renseanlegget i Ottestad og ledningene som fører kloakken dit bygget. På midten av 80-tallet overtok Hias ansvaret for vannforsyningen med unntak av Ringsaker, og i 1988 åpnet Heggvin som nytt avfallsdeponi for regionen i regi av Hias.

På 90-tallet ble kildesortering innført, og gjenvinningsstasjoner og småsamlere ble etablert.

Aktiviteten har økt, med stadig større avfallsmengder, strengere krav til sortering og utvikling av markeder for behandling og salg av ulike typer avfall.

I 2014 stod Hias foran store utviklingsoppgaver innen alle sine virksomhetsområder. Mens vann og avløp er stedbundet, med offentlig eide anlegg som må forvaltes i et langsiktig perspektiv, går utviklingen på avfallssektoren raskt. Riktignok er innsamlingen av husholdningsavfallet en kommunal oppgave, men det er sterk konkurranse om løsninger for mottak, behandling og salg av sortert avfall.

For Hias betød dette at avfallsvirksomheten har fått andre behov for styring og ledelse enn vann og avløp. Derfor anbefalte styret i Hias i 2014 at det skulle etableres et eget selskap for dette. Det forslaget har eierne vurdert og tatt hensyn til ved at Sirkula IKS nå er etablert.

Jeg ønsker Sirkula IKS, med Grethe Olsbye som ny direktør, lykke til med sin videre utvikling til beste for oss alle.

Nå kjøres det på

Hvorfor kjøre biler på olje som brukte millioner av år på å dannes langt ute i Nordsjøen, når en kan kjøre 350* meter på en bæsje fra Hedmarken? Nå fylles tanker med drivstoff fra deg - kloakken og matavfallet ditt.

Når du fyller bensin og diesel på tanken, fyller du den i prinsippet med rester av dyr og planter som levde for hundre millioner år siden. Olje er nemlig laget av dette. På renseanlegget i Sandvika lages det nå drivstoff av samme type rester. Det er den faste delen av det du skyller ned i do og vask. Det fine er at en ikke trenger millioner av år på å omgjøre det til

HIAS-INFORMASJON NR. 1-2016 - HIAS-AVISA

Utgiver: **Hias IKS**, Postboks 4065, 2306 Hamar. Tlf: 62 54 37 00
E-post: post@hias.no internett: www.hias.no

Ansvarlig redaktør: Morten Finborud
Redaksjonen: Erik Bøhleng, Gjermond Sørensen og Karine Bogsti
Skribenter: Karine Bogsti (Sirkula), Ingebjørg Myrstad-Nilsen (Ringsaker kommune)
Layout: Karine Bogsti
Forsidefoto: Stian Wadahl med biogassbil. Foto: Karine Bogsti

Utgis til husstander i Hamar, Løten, Ringsaker og Stange.

Avisa trykkes på papir som er 100% resirkulert, og hos et svanemerket trykkeri (Flisa trykkeri)

Vinnere av konkurranse i siste Hias-avis 2015:

Sissel Lingo Andersen, Hamar
Liv Torild Grøndahl, Hamar
Ragnhild Sørlie, Ilseng
Per B. Kristensen, Ottestad

Stian Wadahl tanker bilen med biogass på renseanlegget. Foto: Karine Bogsti

restprompen din

drivstoff. På avløpsrensaneanlegget brukes det under en måned på å lage biogass som biler og busser kan kjøre på. I tillegg er det bra for miljøet og helsa vår.

UTVIKLET EGEN METODE

Gassen dannes når den faste delen av kloakken råtner og gjøres om til jord og gjødsel. Den har hittil vært brukt til å gi varme og strøm på renseanlegget. Nå har Hias sammen med Nærenergi AS utviklet et anlegg som gjør gassen så ren at den kan brukes som drivstoff til kjøretøy.

- Vi er de første i Hedmark som leverer biogass til bruk som drivstoff på kjøretøy, forteller sivilingeniør i energi og miljø, Stian Wadahl i Hias.

Også matavfallet ditt gjøres om til biogass. Det skjer på Mjøsaneanlegget på Lillehammer hvor matavfallet fra beboerne i 18 kommuner rundt Mjøsa leveres. Siden i fjor sommer har renovasjonsbiler i Lillehammer hentet avfall med biogass som drivstoff, laget av matavfall fra blant annet Hedmarken.

HÅPER PÅ LOKAL BRUK

Mengden biogass som lages på renseanlegget i Stange, er nok til 25 bussers årlige forbruk, eller til 500 personbiler. Gassen selges til AGA som tar seg av distribusjon og salg. Hias har i dag en driftsbil som kjører på gassen. Fra 2017 skal renovasjonsbilene til Sirkula på Hedmarken kjøre på biogass laget av blant annet avløp og matavfall. I den forbindelse skal en stasjon for fylling av biogass etableres på Gålåsholmen i Hamar. Den vil være åpen for også andre som ønsker å bruke biogass.

- Vi utfordrer fylkeskommunen, posten og alle andre i Hedmark og Oppland som har kjøretøy som kan gå på biogass til å bruke den, slik at den blir så kortreist og miljøvennlig som mulig, sier adm. direktør Morten Finborud i Hias.

Både i Oslo, Østfold, Akershus, Vestfold, Buskerud, Oppland og Rogaland går det i dag kollektivbusser og/eller renovasjonsbiler på biogass laget av avløp og matavfall.

Om biogass

- ◆ Biogass er fornybar i motsetning til naturgass og propan som er laget av fossilt materiale slik som olje er.
- ◆ Biogass lages i Norge i dag av slam fra avløpsvann, matavfall, husdyrgjødsel, trevirke og fiskeavfall.
- ◆ Urenset biogass fra Hias sitt avløpsrensaneanlegg består av 60 til 65 prosent metan. Resten er hovedsakelig CO₂. Ferdig, rensset biogass med drivstoffkvalitet består av ca. 97 prosent metan; det samme som fossil naturgass.
- ◆ Biogass er klimanøytral fordi den allerede finnes i kretsløpet. Dermed tilføres ikke atmosfæren mer CO₂ ved bruk enn hva som er tilfellet ved naturlig nedbrytning.
- ◆ Bruk av biogass i stedet for diesel reduserer utslippet av CO₂ og helseskadelige nitrogenoksider, og sot- og støvpartikler. Biler som kjører på biogass lager også mindre støv.

Fakta om drivstoffproduksjon til Hias

- ◆ Å lage drivstoff av biogassen på renseanlegget sparer miljøet for utslipp av 1250 tonn CO₂
- ◆ Det lages biogass tilsvarende 3 millioner liter diesel av matavfall på Mjøsaneanlegget og avløpsvannet på renseanlegget.
- ◆ Systemet for rensing av biogass fra avløpsvann i mindre skala på Hias renseanlegg er utviklet gjennom et offentlig forsknings- og utviklingsprosjekt (OFU) støttet av Innovasjon Norge.

* 350 meter på en bæsj: Anleggets årlige produksjon/dager i et år/personer som «leverer» til anlegget/drivstofforbruk per mil for personbil

Legger rør for framtida

Prosjektleder Erik Bøhleng i Hias viser hvor innlandets største pumpestasjon bygges.

Foto: Ingebjørg Myrstad-Nilsen, Ringsaker kommune

Gjennom bygging av ny pumpestasjon og oppgradering av ledningsnett sikrer Hias og Ringsaker kommune at kapasiteten på avløpsnett fra Brumunddal dekker behovet de neste femti årene.

Arbeidet med nytt avløpsanlegg i mjøskanten ble startet i januar 2016. Seks rør er boret under Strandvegen og E6 ved Nerkvern, og 4,5 km avløpsrør skal sveises sammen av 20 meters lengder på Strandsaga i fase 1 av prosjektet. I fase 2, som startet opp i april 2016, legges det nye avløpsrør fra Brumunddal til Hias' renseanlegg, totalt 20 km nye ledninger. Prosjektet skal være ferdig til 1. juli 2017.

- Vi ønsker vekst i Ringsaker, og planen for Brumunddal tilsier at vi vil ha et økt behov på avløpssiden i framtida. Da er det viktig å være i forkant, slik at vi sikrer at kapasiteten er der den dagen behovet melder seg, sier varaordfører Geir Roger Borgedal i Ringsaker kommune.

BIDRAR TIL VEKST

Hias ønsker å legge til rette for at den regionale utviklingen kan gå som planlagt.

- Vi ser at det skjer mye mer innen regional utvikling nå enn tidligere. I tillegg til vekst i næringsvirksomhet og høyere befolkningstall har vi også ny jernbane og E6 som gir utfordringer. Det er viktig for Hias å være i forkant slik at vi ikke blir den som bremser utviklingen. Med det nye avløpsnett og et oppgradert renseanlegg kan jeg ikke se for meg noen kommuner som står bedre rustet til å ta imot en ny etablering

innen for eksempel næringsmiddelindustrien, sier administrerende direktør i Hias, Morten Finborud.

Oppgraderingen av avløpsnett gir også en nødvendig sikring av Furnesfjorden, både med tanke på overløp og eventuell lekkasje.

- Fylkesmannen har understreket at Furnesfjorden er en særlig sårbar del av Mjøsa, og har bedt om sikring av avløpsledningen fra Botsenden og helt til Ottestad. Det får vi også på plass gjennom dette prosjektet, som har en total kostnad på ca. 180 millioner kroner, sier Finborud.

STØRST I INNLANDET

Dagens pumpestasjon ligger i samme bygg som driftsstasjonen til teknisk drift, på tomte der hotellet «Mjøstårnet» skal bygges. Oppjusteringen av Hias sitt anlegg ved Brumunddal har vært planlagt i lengre tid, og planene om nytt hotell i mjøskanten bidro til å fremskynde oppstarten på prosjektet.

- Den gamle pumpestasjonen vår trengte oppgradering, og skal erstattes av en ny pumpestasjon som blir liggende på oversiden av E6 ved Nerkvern, sier prosjektleder Erik Bøhleng i Hias.

Den nye pumpestasjonen dimensjoneres ut fra forventninger om en framtidig vekst i Brumunddalsområdet, og skal settes i drift i januar 2017.

- Dette blir innlandets største pumpestasjon på avløpssiden. Vi setter inn pumper som gir en kapasitet som skal holde frem til minimum 2040, men sannsynligvis lenger enn det. I tillegg dimensjonerer vi bygget slik at vi kan sette inn enda større pumper i framtida, dersom behovet skulle tilsa det, understreker Bøhleng.

NY «SJØORM» I MJØSA

I forbindelse med leggingen av de nye avløpsrørene fra Brumunddal til Hias renseanlegg, vil det bli liggende periodevis mange avløpsledninger i Mjøsa. Disse vil være godt merket og synlige både på dagtid og nattertid. Hias ber de som ferdes på Mjøsa å være oppmerksomme på ledningene.

LOKALE TILPASNINGER

- For Ringsaker kommune innebærer flytting av pumpestasjonen at det lokale ledningsnett må legges om. Det skal også etableres tre nye mindre pumpestasjoner på strekningen fra Båhusbekken og via båthavna langs Strandvegen fram til det nye pumpehuset, forteller teknisk sjef Per Even Johansen. Arbeidet vil medføre graving i dette området, noe som kan gi innvirkning på trafikkavviklingen.

- Veien vil ikke bli stengt, men det kan bli behov for lysregulering eller andre tilpasninger i perioder, sier Johansen.